

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اخلاق و رفتار حضرت محمد صلی اللہ علیہ وآلہ

دوره چهارم، شماره ہشت

دوره چهارم، شماره هشتم / ۳

نام جزوه: اخلاق و رفتار حضرت محمد صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

نویسنده: هیأت تحریریه موسسه در راه حق

ناشر: موسسه در راه حق

نوبت چاپ: مکرر

تاریخ چاپ: ۱۳۹۶ هـ ش

چاپخانه: سلمان فارسی

نشانی: قم، خیابان آیت الله مرعشی نجفی (ارم)

کوچه ۲۰ - پلاک ۱۰ - موسسه در راه حق

تلفن: ۲-۳۷۷۴۳۲۲۱ (۰۲۵)

www.darrahehaq.com

سامانه پاسخگویی پیامکی: ۱۰۰۰۲۲۲۳۳۳

رایگان

فهرست مطالب

- نیاز جامعه به اخلاق..... ۵
- نظافت و پاکیزگی محمد (صلی الله علیه وآله)..... ۱۸
- عبادت و پارسایی محمد (صلی الله علیه وآله)..... ۱۹

نیاز جامعه به اخلاق

هرچه علم و صنعت پیش می رود نیاز بشری به اخلاق افزایش می یابد و لازم است به موازات آن دستورات اخلاقی پیامبران کاملاً مورد عمل و نظر قرار گیرد زیرا دنیای دانش و صنعت وسایل و ابزارهایی در اختیار بشر می گذارد اما هیچ گونه تضمینی ندارد تا جلوی سوء استفاده از آنها را بگیرد. بالا رفتن آمار جرائم، جنایات، فساد، تبهکاری، قتل و خودکشی و... روشنگر همین حقیقت است که اگر اخلاق که بخشی از مکتب پیامبران خداست به جامعه حکم فرما نباشد علم و صنعت نمی تواند سعادت و آرامش بشر را تضمین کند بلکه

استعمارگران علم و صنعت را به نفع خود استخدام نموده و میلیونها نفر را بی خانمان می کنند چنانکه می کنند و حقوق ملتهای ضعیف را پامال می سازند و آنان را به خاک و خون می کشند چنانکه می کشند.

تنها عاملی که می تواند روح سرکش انسان و غرایز طوفانی و عصیانگر او را مهار کند و علم و صنعت را در راه آرامش عمومی و زندگی مسالمت آمیز به کار اندازد اخلاق واقعی است که از ایمان حقیقی به خدا سرچشمه می گیرد.

تعلیمات اخلاقی پیامبران و رفتار آنان بهترین وسیله ایست که می تواند بشر را به زندگی ایده آل برساند. اخلاق برای تمام افراد بشر چه در زندگی

دوره چهارم، شماره هشتم / ۷

فردی و چه در زندگی اجتماعی لازم است اما برای کسانی که بار مسئولیت رهبری و هدایت جامعه را بر عهده دارند ضروری تر به نظر می رسد؛ زیرا اولاً کسی که مربی اجتماع است باید خود نمونه ای از اخلاق و صفات برجسته ی انسانی باشد تا بتواند آلودگیهای اخلاقی را از لوح دل مردم بشوید.

چنانچه خود را این سرمایه ی بزرگ محروم باشد موفقیت کاملی پیدا نخواهد کرد.

ثانیاً مسئولیت هدایت جامعه به قدری سنگین است که انسان بدون داشتن اخلاق کامل نمی تواند آن را تحمل کند. از همین رو خداوند پیامبران خود را از میان افرادی انتخاب کرد که دارای روحی بلند؛ حوصله یی زیاد حلم و گذشت و سایر صفات

اخلاقی بودند و با همین سلاح اخلاق بود که توانستند رژیم جامعه های منحط و مستغرق در فساد را دگرگون سازند و مردم آلوده و محروم را نجات بخشند.

در قرآن کریم نسبت به پیامبر اسلام آمده است: «به لطف خدا تو با مردم نرمش داشتی و اگر آدمی خشن و تندخو می بودی مردم از گردتو پراکندند»^۱.

اخلاق عالی پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) امواج انقلاب مقدس اسلام را نخست در جامعه ی عرب و سپس در جهان پدید آورد و در سایه ی این

۱. فیما رحمة من الله لنت لهم و لو كنت فظًا غليظ القلب

لانفضوا من حولك - سوره ی آل عمران، آیه ۱۵۹.

دوره چهارم، شماره هشتم / ۹

رستاخیز عظیم معنوی پراکندگی به یگانگی؛
بی پروایی به عفت و پاکدامنی؛ بیکارگی به کار و
کوشش؛ خودخواهی به نوع دوستی و تکبر عرب به
تواضع و مهربانی تبدیل گردید و انسانهایی تربیت
شدند که همه تا همیشه نمونه های اخلاق به شمار
می آیند. اخلاق محمد (صلی الله علیه وآله) آن قدر
عالی و پرارزش است که خدا آن را خلق عظیم یاد
کرده است.

«وانک لعلی خلق عظیم...»^۱

اینک فرازهایی از اخلاق او را می خوانیم:

حضرت محمد (صلی الله علیه وآله) در بین

مردم پیامبر ما مقام شکوهمند رسالت و سرپرستی

داشت ولی زندگی و معاشرت او در اجتماع آن چنان ساده و بی پیرایه بود که اگر در میان جمعی می نشست؛ ناشناس مجبور بود پرسید: کدام یک از شما محمد (صلی الله علیه و آله) است.^۱

دنیا او را مغرور نکرد و گرفتار تجمل و فریفته ی ظاهر فریبای آن نگشت بلکه باچشمی عفیف و پرهیزکار به آن می نگریست.^۲

پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) با جملات کوتاه و پرمعنی سخن می گفت و هیچگاه سخن دیگری را قطع نمی کرد.^۳

۱. بحار، ج ۱۶، ص ۲۲۹-۲۲۰، چاپ آخوندی.

۲. بحار، ج ۱۶، ص ۲۲۹-۲۲۰، چاپ آخوندی.

۳. کحل البصر، ص ۶۹.

دوره چهارم، شماره هشتم / ۱۱

هنگام سخن گفتن ترشرو نبود و کلمات ناهنجار و خشن به کار نمی برد.

آنگاه که در برابر مخاطب قرار می گرفت، به رسم جبّاران به گوشه ی چشم نگاه نمی کرد.^۱

- هرگاه که به مجلسی وارد می شد در اولین جای خالی می نشست و مقید نبود که برفراز مجلس بنشیند.^۲

اجازه نمی داد کسی پیش پایش بایستد ولی نسبت به دیگران احترام می کرد؛ البته پرهیزکاران در نزد او احترام بیشتری داشتند.^۳

۱. بحار، ج ۱۶، ص ۲۲۸ - ۲۲۶ چاپ آخوندی.

۲. بحار، ج ۱۶، ص ۲۴۰ چاپ آخوندی.

۳. بحار، ج ۱۶، ص ۲۲۹ - ۲۸۲ - ۲۸۱.

- محمد (صلی الله علیه و آله) تنها به خاطر خدا و دین؛ غضب می کرد و نیز به همان جهت خشنود می شد. هنگامی که سوار بود اجازه نمی داد کسی با او پیاده راه برود، اگر مایل بود با خود سوارش می کرد و اگر نه، در محل معینی وعده ی ملاقات می گذاشت و تنها می رفت.

در مسافرت های دسته جمعی به سهم خود کار می کرد و هیچگاه سربار دیگران نبود. در مسافرتی یارانش به عرض رساندند ما خود تمام کارها را انجام می دهیم.

پیامبر فرمود: دوست ندارم که امتیازی بین من و شما باشد؛ زیرا خداوند دوست ندارد که بنده اش را

دوره چهارم، شماره هشتم / ۱۳

جدا و ممتاز از دیگران ببیند و برخاست و هیزم
جمع آوری کرد.^۱

- به پیمانهای خود وفادار بود.

- صله ی رحم می کرد و بی جهت از آنان
حمایت نمی کرد.

- به کسی اجازه نمی داد ضد دیگری سخن
بگوید و می فرمود دوست دارم بامردم باقلبی سالم
معاشرت داشته باشم.

- در حیا و شرم حضور بی مانند بود.

- پرحوصله و باحلم و گذشت بود.^۲

۱. کحل البصر، ص ۶۸.

۲. بحار، ج ۱۶، ص ۲۳۲ - ۲۲۶ چاپ آخوندی.

انس بن مالک که خادم آن حضرت بود
می گوید:

برای افطار و سحری رسول خدا (صلی الله علیه
و آله) شیر فراهم می کردم یک شب پیامبر دیر به
خانه آمد من فکر کردم آن حضرت به مهمانی رفته و
افطار کرده است، شیر را خوردم. چیزی نگذشت که
آن حضرت آمد از همراهان او پرسیدم پیامبر افطار
کرده است؟ گفتند: نه.

وقتی آن حضرت از جریان اطلاع پیدا کرد به
روی مبارک خود نیاورد و باخوشرویی و گرسنگی
شب را به روز آورد و همچنین روزه را گرفت.^۱

دوره چهارم، شماره هشتم / ۱۵

پیامبر(صلی الله علیه وآله) به عبادت و نماز
علاقه ی زیادی داشت ولی موقعی که مردم با او کار
داشتند نماز را کوتاه می کرد و به کار آنان می رسید و
در برآوردن حاجت های مردم از چیزی دریغ نداشت.
همه را احترام می کرد؛ فضیلت و بزرگی را به
ایمان و عمل می دانست و نظری به ثروت و جاه و
مقام نداشت. با بردگان مهربانی می کرد و در اصلاح
کار آنان می کوشید.^۱

گذشت و بزرگواری محمد(صلی الله علیه
وآله) هرگاه به شخص او بی احترامی می شد در صدد
انتقام برنمی آمد و از خطا و بدرفتاری دیگران

چشم پوشی می‌کرد و در مقابل آزار و اذیتهای آنان عفو و گذشت و بزرگواری نشان می‌داد.^۱

با آن همه اذیت و آزاری که قریش به رسول خدا (صلی الله علیه و آله) کرده بودند هنگامی که مکه را فتح کرد آنها را بخشید و آزاد ساخت.^۲

در جنگ احد شخصی به نام «وحشی» عموی پیامبر «حمزه» را کشته بود ولی پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) او را مورد عفو و بخشش خود قرار داد و از گناه او در گذشت و همچنین «ابوسفیان» و «هند» با آنهمه آزارها که کرده بودند درگذشت و در صدد

۱. بحار، ج ۱۶، ص ۲۶۵ - ۲۶۴ چاپ آخوندی.

۲. کامل ابن اثیر، ج ۲، ص ۲۵۲، چاپ ۱۳۸۵ هجری.

دوره چهارم، شماره هشتم / ۱۷

انتقام برنیامد.^۱ اما با بسیاری عفو و گذشتی که داشت هنگامی که به حریم دین تجاوز می شد نرمش نشان نمی داد و حکم خدا را جاری می کرد و به وساطت کسی اعتنا نمی نمود.

موقعی که مطلع شد فاطمه مخزومیه دزدی کرده است به وساطت اسامة بن زید گوش نکرد و گفت هلاکت و انقراض اقوام پیش به این علت بوده که قانون حد را بر اشراف جاری نمی کردند. سوگند به کسی که جانم در اختیار اوست اگر (به فرض

۱. کامل ابن اثیر، چاپ ۱۳۸۵، ج ۲، ص ۲۵۲ - ۲۴۸.

محال) فاطمه دختر محمد (صلی الله علیه و آله) چنین کاری می کرد دستش را قطع می کردم.^۱

نظافت و پاکیزگی محمد (صلی الله علیه و آله)

پیامبر عزیز اسلام عطر را زیاد دوست می داشت^۲ و برای خرید آن بیشتر از غذا خرج می کرد.^۳ از هر راهی که عبور می کرد بوی خوش عطرش می وزید و بعداً هر کس از آن راه می گذشت می فهمید پیامبر از آن راه گذشته است.^۴ زیاد مسواک می زد^۵ و پیش از

۱. ارشادالساری لشرح صحیح البخاری، ج ۹، ص ۴۵۶، چاپ

۱۳۰۵ هجری.

۲. وسائل، ج ۱، ص ۴۴۲ و ۴۴۳ چاپ جدید.

۳. وسائل، ج ۱، ص ۴۴۲ و ۴۴۳ چاپ جدید.

۴. سفینة البحار، ج ۱، ص ۴۱۹.

۵. وسائل، ج ۱، ص ۳۴۹، چاپ جدید.

دوره چهارم، شماره هشتم / ۱۹

غذا و بعد از آن دست خود را می شست.^۱ به هنگام بیرون آمدن از منزل در آینه یا آب نگاه می کرد و با سر و وضعی مرتّب از خانه بیرون می آمد.^۲

عبادت و پارسایی محمد(صلی الله علیه وآله)

پیامبر عزیز اسلام (صلی الله علیه وآله) به نماز علاقه ی زیادی داشت و در دل شبها چند بار برمی خواست و مسواک می زد و نماز می گزارد^۳ و با خدای خود راز و نیاز می کرد، به طوری که در اثر

۱. وسائل، ج ۱۶، ص ۴۷۲.

۲. وسائل، ج ۳، ص ۳۴۴.

۳. وسائل، ج ۱، ص ۳۶۵.

زیاد ایستادن در عبادت پاهای مبارکش متورم شده بود.^۱

او از نگاه به آسمان و زمین و خورشید و همه ی جهان عبرت می گرفت و بیشتر به عظمت آفریننده ی آنها توجه می کرد و به قدری پارسا بود که هرگز شیفته مظاهر زودگذر دنیانمی گردید.

محمد (صلی الله علیه وآله) در تمام صفات اخلاقی نمونه بود، شیوه و اخلاق پاک او را نمی توان در ضمن یک مقاله کوتاه به آخر رسانید، تنها کار ما این است که شبیحی از سیمای نورانی او در اینجا ترسیم کنیم تا مسلمانان که خود را پیرو اسلام می دانند کردار و رفتار آن حضرت را سرمشق قرار

دوره چهارم، شماره هشتم / ۲۱

دهند و برنامه‌ی زندگی و اخلاق صحیح را از او بیاموزند.

همانطور که قرآن مجید دستور می‌دهد:

«لقد کان لکم فی رسول الله اسوة حسنة»^۱.

اخلاق و رفتار رسول خدا برای شما سرمشقی نیکو است.

سلام خدا بر او باد. که برترین بود و بهترین و درود فرشتگان و پاکان و نیکان. و از ما هم بر او باد سلام‌هایی گرم و احترام‌آمیز و از شما نیز.